

Holderdebolder

De focus gaat naar de aarde. Dat betekent niet dat de eenheid hemel & aarde voor even wordt losgelaten. Het betekent niet eens dat voor de aarde speciale aandacht wordt vereist en daarom de hemel later aan de beurt komt voor bespreking. Het betekent heel eenvoudig dat de hemel nog in het foetale stadium verkeert, *zij is nog in wording*. Daarom begint het bouwproces *onder* de hemel, *op* de aarde. De hemel is er in beginsel en zal spoedig geboren worden om van de aarde een bewoonbaar oord te maken.

De locatie voor de Standplaats Mens is vastgelegd: Centrum Heelal. Dat is geen beschrijving van een natuurkundig feit, maar veeleer verkondiging van de waarheid. Al het andere, de hemellichamen, zullen om dat centrum heen gebouwd worden, maar dat is iets voor later. Het materiaal voor de constructie van leefbaarheid is via creatie gearriveerd en klaar voor bewerking. Gereedschap en bouwstof liggen gereed voor het opbouwen van hemel & aarde. De Kunstenaar bekijkt zijn voorbereidend werk en ziet dat het alles in zich heeft om uit te kunnen groeien tot een levend wonder. Dat wonder is in potentie aanwezig maar het moet er allemaal nog uitkomen, zoals het beeld nog in de ruwe steen verstopt zit. Het canvas is nog wit en korrelig, of liever: de bouwplaats is nog leeg en verlaten. Het is een en al donkere, deinende, desolate drab. Er is alleen zand en aarde en klei en steentjes en water, veel water, heel veel water. Er is zoveel water, een hele watervloed zelfs, dat de andere materialen erdoor worden verzwolgen. Zand, steen, aarde en klei zijn niet eens meer zichtbaar. Het is woeste, lege en waterige kaalslag. De voorstelling is niet die van drassig land maar van zwarte golvende blubber, als een hels en onstuimig, duister en eindeloos watergebied vol smurrie, slijk en slib. De aarde is verdronken land. Het doet denken aan de sombere scenery van enge films als *Alien*, *Stalker*, *I am legend* en *The Road*. Verder is er niets. Er is geen structuur, geen orde, geen samenhang, alleen chaos. “Tohoe wa vohoe” rijmt de Hebreeuwse tekst. “Holderdebolder” las ik ergens als eveneens rijmende vertaling in plaats van “woest en ledig”. Het is een brei, en uit die warboel wordt de schone schepping voortgebracht. Want de Schepper is Bouwer en Ordebrenger. Hij vormt uit ruwe klei de mooiste schepsels. Dat is de boodschap van het oerverhaal. Hij legt eerst zijn gereedschap en alle benodigdheden voor zich neer en gaat daarna pas bouwen. Dat doet geen tovenaars, dat doet een Kunstenaar, een Schepper.

De chaos van de lege aarde heeft mensen telkens aan het denken gezet, ook in onze tijd. Jonge-aarde aanhangers, dat wil zeggen mensen die moeite hebben met de evolutietheorie en geloven dat de aarde jong is, gebruiken deze tekst over de duistere vloed om daarmee toch iets van een lange periode aan te kunnen geven. Ze voegen als het ware een vleugje oude aarde toe.

“Er staat niet hoe lang die duisternis geduurd heeft, dus kan dat een hele lange tijd zijn geweest” is het argument. De oude-aarde aanhangers die wel onder de indruk zijn van de evolutietheorie glimlachen om deze naïviteit. Want zo’n oude-aarde voorstel dat alleen maar steunt op de woeste leegte van de chaos in het begin is veel te weinig voor een deugdelijke theorie. Bovendien komt die modderplak de orthodox gelovige Bijbellezer goed uit, hij kan de evolutie voor zijn gevoel eenvoudig blijven ontkennen met zijn kleine alternatief, en zo wordt de woeste en lege aarde een doekje voor het bloeden. Maar de anderen, de minder Bijbelprecieze gelovigen maken, schatplichtig aan de evolutietheorie, van het scheppingsverhaal een mooie mythe, eigenlijk niet meer dan een aardig verhaaltje, zoals alle oude mythen zijn, en laten de boodschap ervan onbesproken. Wat is kwalijker? Mijn standpunt is, dat de evolutietheorie alleen maar een bedreiging voor het geloof is wanneer je dat geloof gaat invullen met redeneringen die dezelfde wetenschappelijke pretenties hebben als de evolutietheorie. Dat is helaas wel wat er gebeurt. Men vult het oerverhaal historisch in, leest het als een journalistiek verslag en komt er alleen letterlijk omschreven feiten in tegen. Dat is niet zozeer een gelovige maar vooral een rationele dus wetenschappelijke insteek. Men neemt het aan omdat het er staat en wil het daarna bewijzen door zeg maar ‘archeologica’. De evolutietheorie is voor deze

mensen een vergissing of een duivelse ingeving. Hij kan en mag niet waar zijn. Inmiddels heeft men er geen behoefte aan om de gegevens die de aarde zelf al twee eeuwen aan ons prijsgeeft te verklaren. Wel is er een tegenstrijdige aandacht voor archeologische vondsten die erop lijken te wijzen dat ‘de Bijbel toch gelijk heeft’ en die worden ijverig in het scheppingsmodel ingepast. Het gaat mij niet om de vraag of dat terecht is of niet, het gaat om het enorme belang dat men hecht aan de rationele invulling, waardoor de zeggingskracht van het verhaal in de verdrukking komt. De andere partij gelooft de evolutietheorie en wijst een historische lezing af. Het scheppingsverhaal is voor hen een mythe, een mooi en stijlvol begin van de Bijbel. Dat is *hun* wetenschappelijke insteek: de evolutietheorie heeft het scheppingsverhaal definitief uitgeschakeld als weergave van het begin van het heelal en van het leven. Daarom is er bij hen geen belangstelling voor de betekenis van het verhaal en evenmin om het aan te passen aan de wetenschap. Je gaat een mythe niet invullen met feiten. Vragen over betekenis zijn buiten de orde. Daarover gaat het in een preek of een exegetisch werk of een pastoraal gesprek. Het antwoord op de centrale vraag of de evolutietheorie een bedreiging is voor het geloof, is derhalve afhankelijk van de vooronderstellingen van de lezer. Het dilemma blijft bestaan omdat men niets zoekt om die beide opvattingen te overstijgen. Er worden echter alleen pogingen gedaan om die visies met elkaar te verzoenen. Daardoor speelt de historische lezing ineens weer een bepalende rol. Overstijgen had gekund door het oerverhaal serieus te nemen in zijn boodschap. Dat is wat dit boek probeert te doen.

De lange duur van het scheppingsproces die door de evolutie-afwijzers wordt toegeschreven aan de woeste aarde, het onbepaalde tijdsverloop dat niet past in het schema van de scheppingsweek, lost het probleem van deze Bijbelgetrouwe lezers dus niet op. Bovendien doet de duur er helemaal niet toe. De oervloed vertelt iets heel anders dan het bestaan van een duizenden of miljoenen jaren durende voorbereidingsperiode voor de schepping in zeven etmalen. De lege aarde vertelt dat God als het ware altijd eerst materiaal verzamelt voor bekera, om die bekera daarna pas te vullen met nectar. Het begint met los materiaal, dat is de boodschap. Alles wat groeit en leeft was eerst dood zaad. De graankorrel sterft in de aarde, barst open en blaakt na een tijdje van het leven. De woeste aarde behoort eenvoudig tot de orde der dingen. Zo is de schepping. Die moet bewerkt, ontgind, bebouwd worden. Dat geldt ook voor de ontwikkeling van de mens. Als wij ter wereld komen kunnen we niets. We moeten alles nog leren: lopen, zwemmen, communiceren, ons gedragen als redelijke wezens, gestructureerd denken. We moeten ook in ons gedrag een hoop af- en aanleren, onredelijk of dierlijk gedrag achterwege laten, betere wezens worden, ons voorbereiden op een eeuwig leven met onze Schepper. God werkt zelf zoals Hij wil dat wij werken. Hij scheidt die door chaos gesluierde aarde waar eigenlijk nog geen stukje hemel aan zit, of nou ja, in opgerolde toestand, om die te kneden net zo lang tot het leven er aan alle kanten uitpat.

De aarde is niet alleen woest en leeg, maar “duisternis lag over de watervloed”. Het is overal donker. De aarde was voor de mens als hij er toen al zou zijn niet zichtbaar. Dat vertelt het verhaal. Het begint niet alleen met niets, het is ook nog het niets van de opperste duisternis, er is geen enkel lichtpuntje. Maar die notie geldt voor de mens en niet voor de Schepper Die zelf het licht niet nodig heeft. Voor God is er geen duisternis. Dat is niet omdat Hij goed in het donker kan zien. Het is omdat Hij zelf het licht *is*. Bovendien treden wij mensen nog niet op in het verhaal, dus is die duisternis bedoeld voor de latere lezers, voor ons voor wie het verhaal geschreven is en die van verre staan en het tot zich nemen. Het is de voorstelling van het volstreekte niets. Vanuit de mens gezien begint alles met niets. Een zwart gat in de nacht. God heeft geschapen en kijk, er is nog niks. Want een hemel & aarde zonder enig lichtpuntje en die er zelfs voor de Schepper uitziet als een gapende afgrond is niet echt wat. Maar Hij werkt nu juist met niets. De duisternis is niet bij machte de schepping af te remmen. Hemel & aarde, of liever: de aarde die de hemel nog moet baren, is al geschapen, en God gaat met dat materiaal aan de slag.